

ODIVO: VNORENÁ

Nezávislé zoskupenie Odivo je známe najmä z oblasti bábkového divadla. No umelecký jazyk dvojice Márie Danadovej a Moniky Kováčovej balansuje na hrane viacerých žánrov, obzvlášť objektového a pohybového divadla. Príkladom je nielen úspešné performatívne dielo *Stopy v pamäti*, ale aj inscenácia pre detského diváka *Mauglí* vytvorená v spolupráci s Bratislavským bábkovým divadlom. Ich najnovšie dielo *Vnorená*, na ktorom spolupracovali s choreografkou Líviou Mendéz Marín Balážovou, je v slovenskom divadelnom kontexte ojedinelým konceptom. Tvorkyne *Vnorenú* pomenovali ako „reperformanciou“. Tím avizoval, že každé jedno predstavenie v budúcnosti uvedie vždy iná interpretka. Každé uvedenie bude teda vždy premiérou aj derniérou zároveň.

Celý koncept diela sa opiera o osobný príbeh Zuzany Galkovej, ktorá sa starala o svojho starého otca. Jej hlas znie zo zvukovej nahrávky a sprevádza celé predstavenie. Posledné obdobie ukázalo, že táto téma rezonuje na celospoločenskej úrovni. Napriek výraznej osobnej rovine sa autorky snažili vytvoriť univerzálny text, ktorý dokáže komunikovať s každým na individuálnej úrovni. Zároveň tému predstavili z rôznych uhlov pohľadu. Zachytili optiku opatrovníčky, ale cez jej spomienky zobrazili aj vnímania opatrovaného. Napriek osobnému príbehu sa snažili o objektívne zobrazenie, aj keď citovo nabité. Otvorene priznali, že reflektovaná situácia je náročná. Človek má právo byť unavený a chcieť utiecť, ale predsa len všetko vydrží, lebo pocit povinnosti a lásky je väčší.

Základné choreografické princípy vytvorila tanečnica Lívia Mendéz Marín Balážová, ktorá bola aj prvou interpretkou. Ide o základné, ľahko obmieňateľné prvky, ako pohyb na podlahe, výskoky, pády a rotácie. Princíp reperformancie dáva jednotlivým performerkám pomernú slobodu v pohybovom prejave. Každá dostane zvukové nahrávky, záznam základných pohybových vzorcov, scénografické návrhy a hudbu, ale konečný výsledok a prejav je už len na samotnej performerke. Po Lívii Mendéz Marín Balážovej sa diela zhostila počas reprízy na festivale Dotyky a spojenia Jazmína Piktorová. Tanečnica a herečka pôsobí v súbore

Bratislavského bábkového divadla, no zároveň spolupracovala aj na viacerých pohybových projektoch.

Základom hudobnej stopy bola zvuková inštalácia Martina Mizíka. Je založená na kinetickej vlastnosti vody, ktorá je schopná pri jednotlivých vibráciách vydávať rôzne zvuky, ktoré dokážu vytvoriť aj celistvú skladbu. Použil päť vaní – každá obsahovala iné množstvo vody, takže jednotlivé rezonancie boli rôzne. Vydaný zvuk záležal aj na kontakte performerky s vaniami. Piktorová sa snažila jednotlivé tanečné pohyby vykonať priamo v ich blízkosti, udržiavala s nimi čo najväčší kontakt. Následne jednotlivé vibrácie spracovávala počítačová technika, ktorá ich spojila do finálnej zvukovej stopy pripomínajúcej zosilnenie zvuku žblnkajúcej vody. Druhú časť hudobného podkladu vytvorila skupina Myši na poli v zložení Dávid Javorský a Lukáš Kubičina. Ich hudba na záver vystriedala monológ Zuzany Galkovej a zvýraznila obsah jej výpovede. Muzikanti hrali naživo, čo znamená, že do performancie vstupuje ďalší živý element, ktorý prináša paradoxne dva odlišné pocity – ťažobu aj uvoľnenie. Texty Jakuba Mudráka veľmi metaforickým spôsobom zobrazovali duševný svet oboch „aktérov“. Prvá pieseň niesla ešte miernu nádej v uzdravenie, ale posledná veľmi otvorene komunikovala o tom, že sa blíži koniec, ktorý je interpretovaný ako vykúpenie pre obe strany.

Tvorkyne zvolili arénovité sedenie. Diváci sediaci do kruhu tak vytvorili uzatvorenú štruktúru, aktérom zostal len malý intímny priestor, v ktorom sa osobná výpoveď mohla realizovať. Jadro scénografického riešenia Juraja Poliaka tvorili spomínané vane z inštalácie. Ide o objekt, ktorý má mnoho významov. Už v názve diela sa odráža, že sa v nej dá schovať, uniknúť od reality. Súčasne sa tu spája s topením, symbolizuje vyrovňovanie sa s ťarchou osudu i útechu. Voda, ktorá je vo vaniach, zároveň môže pôsobiť ako prostriedok na zmytie ťažoby, na oslobodenie až vykúpenie sa. Nad vaniami visia lampy, ktoré ako svetlo na konci tunela označujú koniec utrpenia. Podľa fázy choroby opatrovaného ich jas silnie alebo slabne. Najvýraznejším scénografickým prvkom okrem samotných vaní je rozhladňa pripomínajúca sedenie plavčikov na pláži. Na tomto mieste si performerka náznakovo oddýchne, načerpá nové sily a ide ďalej do boja za svojho blízkeho.

Choreografia sa delí na tri časti a v každej z nich je využívaný iný princíp. Časti sú oddelené pauzami, počas ktorých si performerka vysadne na rozhladňu. Každý pohybový

fragment je tematicky prepojený s jedným zo štádií, ktorými si človek prechádza pri opatrovaní svojho blízkeho. Prvá je charakterizovaná floorworkom. Piktorová sa plazí na chrbte po celom priestore medzi jednotlivými vaňami. Pri pohybe sa odtláča chodidlami a vyvinutá sila rezonuje ďalej v ramenách, pomocou ktorých sa plazí ďalej. Do istej miery pripomína pohyb dážďovky, akoby jej telo pozostávalo z článkov, ktoré sú schopné individuálneho pohybu. Choreografia na zemi reprezentuje moment, keď sa človek dozvie, že jeho blízka osoba je chorá a vyžaduje si stálu starostlivosť, a teda aj obeť. Je to fáza, kedy prichádza prvotné zúfalstvo a zdrvenie. Druhá časť charakterizujú výskoky a pády. Oba prvky sa striedajú v pravidelných sekvenciách ako symbol vyrovnávania sa so správou. Výskoky zároveň znázorňujú aj optimistické prognózy a pozitívne momenty. V nahrávke napríklad zaznie, ako si dedo z ničoho nič spomenie na svojich blízkych. Pád zas znamená pravý opak. Je to znázornenie smutných zážitkov, ktoré náhle prichádzajú po tých pozitívnych. Striedanie pádov a výskokov tak predstavuje sínusoidu tejto ťažkej cesty. Performerka dodržiava rovnováhu v pozitívnych a negatívnych prejavoch. Po výskoku ostane vo vzpriamenej polohe a začína dominovať práca s rukami, ktorá pripomína objatia, alebo aj odsotenie. Posledná časť je zastúpená rotáciami, ktoré prebiehajú po celom priestore medzi vaňami. Rotácie zobrazujú stav zacyklenia sa v problémoch. Je to stupeň, keď si je človek vedomý toho, že sa už blíži koniec, ale musí zostať silným. Celé ho to pomaly zomelie a stráca silu.

Dielo *Vnorená* má uzatvorenú štruktúru, ktorá je delená emocionálnymi fázami človeka. V rámci koncepcie je však diskutabilné, prečo si tvorivý tím pre performanciu plánuje vyberať vždy iba ženské umelkyne. Ako by tým podporovali spoločenský stereotyp, že práve žena musí byť tá starostlivá. Veď aj všetky profesie ako zdravotná sestra alebo opatrovateľka sú vždy spojené so ženským pohlavím. Ak by v budúcnosti oslovili aj mužského interpreta, dielo by možno zrazu získalo ďalší rozmer.

Autor analýzy: Adam Nagy